

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	дата 201 г.
Входящ № 828	дата 21-09-2016
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17 тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91	

СТ А Н О В И Щ Е

относно кандидатурата на д-р Константин Голев по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. „История и археология“, научна специалност „Документалистика, архивистика, палеография (вкл. историография и изворознание)“ за нуждите на секция „Помощни исторически науки и информатика“ при Институт за исторически изследвания при БАН, обявен в ДВ бр. 55 от 16.06.2026 г.

от

проф. д.н. Ивелин Аргиров Иванов

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Исторически факултет

Катедра „Стара и средновековна история“

По процедурата и конкурса

Процедурата по обявяване на конкурса за заемане на академичната длъжност доцент по професионално направление 2.2. „История и археология“, научна специалност „Документалистика, архивистика, палеография (вкл. историография и изворознание)“, ДВ бр. 55 от 16.06.2026 г., за нуждите на секция „Помощни исторически науки и информатика“ е проведена в съответствие с нормативната уредба – Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и академични длъжности в ИИИ-БАН, Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), и правилника за неговото прилагане. Единствен кандидат по конкурса е д-р Константин Голев. Кандидатът е представил всички изискуеми документи и отговаря на изискванията за минимални научни постижения. Към документите са приложени справка за индивидуалните наукометрични показатели, списък с публикации и цитирания, справка за научните приноси, и самите публикации. Това дава основание да приема, че процедурата и документите на кандидата отговарят на законовите и административни изисквания.

Научен профил и публикации

Научните изследвания на д-р Константин Голев са насочени към взаимодействието между номадските общества (кумани/кипчаки, монголи) и уседналите земеделски общества и държави в Източна и Югосизточна Европа.

Важно място в кандидатурата и творчеството на д-р Голев заема монографията *„Евразийските номади в преломни времена. Кумано-кипчаки и монголи във водовъртежа на тринадесетото столетие“*, издадена през 2026 г. Трудът представя сериозен синтез, който ревизира фундаментални представи за периода на монголското нашествие. Константин Голев аргументира тезата за преємственост и еволюция, отхвърляйки твърдението за тотален разрив. Според него монголското завоевание и възходът на Златната орда не унищожават куманската инфраструктура, а я адаптират и надграждат. Авторът разглежда XIII век не като епоха на хаос, а като период на пренастройка на степната цивилизация от конфедеративен към имперски модел, който запазва своята номадска същност. Силна страна е интердисциплинарният подход, синтезиращ военна история, климатология и екология. Голев представя куманите като сложни политически играчи и монголите като прагматични управители, които се възползват от градската мрежа за да консолидират властта си. Според Голев монголите не създават нещо изцяло ново, а обединяват и развиват по-стари номадски практики в единна и ефективна военна система. Голев поддържа концепцията за *„екология на войната“*, обяснявайки стратегическите решения чрез сезонните климатични промени и логистичните нужди. Монографията се отличава с изключително богата изворова база (използвани са източници на арабски, персийски, руски и латински език) и демитологизира стари клишета за „татарското иго“. Въпреки че монографията е сериозно постижение, могат да се направят и някои критични бележки. В стремежа си да подчертае ролята на климата, логистиката и пасбищата, авторът понякога демонстрира известен икономически и екологичен детерминизъм. Социокултурните и религиозните аспекти на трансформацията (например по-късната ислямизация) са застъпени, но понякога остават на заден план. Също така фокусът често остава върху западната периферия на Златната орда, докато източните части на империята и Централна Азия са представени по-бегло.

Въпреки горните критични бележки, монографията на Константин Голев е фундаментален труд, който реабилитира ролята на куманите като „строители“ на степната империя, върху основите на която се изгражда Златната орда. Монографията задава нови стандарти за българската медиевистика и е задължително четиво както за епохата на монголското нашествие, така и в цялост за механизма на изграждане и функциониране на степните империи.

Освен монографията, кандидатът д-р Голев представя и научно продукция, включваща 24 публикации, които могат да бъдат разделени в няколко тематични групи. На първо място бих отбелязал статии, посветени на екология на войната и география на степта, които развиват идеята за асиметричната сезонна активност на номадите. Голев доказва, че за разлика от уседналите народи, за куманите зимата била „сезонът на войната“, докато лятото било свързано с оттегляне от военни действия поради нуждата от паша. Тези изследвания се цитират в международни трудове по военна история, климатология и други, което потвърждава тяхната научна стойност и приложимост извън тесните академични среди. Авторът подкрепя тезите си с широк кръг източници – от византийски и руски хроники до арабски географски трудове, демонстрирайки как климатичните фактори надделяват над чисто политическите мотиви при избора на момент за нападение. Бих подчертал убедителния синтез между военна история, климатология и номадско стопанство в обяснението на логистиката на степните войни. Тук кандидатът отхвърля тезата за летните походи като основна заплаха, показвайки, че именно зимните рейдове често били най-опасни за съседните земеделски общества.

На следващо място е тематичния кръг на българо-куманските отношения през XIII век. Тук кандидатът въвежда нова перспектива през призмата на номадската дипломация. В статии като „Да убиеш Чингизид“, „За българофилията на куманите“ и „Crime and Punishment“ той демитологизира идеята за „българо-куманското братство“. Авторът представя отношенията като прагматична политика, базирана на взаимна изгода, а не на етническа близост или идеологическа лоялност. Особено иновативно е тълкуването, че чрез физическото елиминиране на татарския принц, българският владетел не извършва просто акт на бруталност, а прилага степен политически ритуал, който прекъсва васалната зависимост от Златната орда. Голев утвърждава идеята, че т.нар. „куманска партия“ е политическа групировка, а не етническа партия в средновековна България.

Друг отчетлив тематичен кръг формират публикации върху Златната орда. В трудове като „Градове и номади в Златната орда“ и „The Cities along the Syr Darya“, д-р Голев изследва симбиозата между номадските войни и градската мрежа. Той разглежда градовете Джанд, Сигнак, Сарая и др. не като противоположност на степта, а като икономически и дипломатически центрове, осигуряващи ресурсите за могъщата държава. Също така, той прилага изследователския си апарат и към по-специфични теми като

номадския град в Централна Азия и съдбата на племенното обединение Кангълъ, което допълва картината за разпокъсването на степния свят след монголската инвазия.

Следващ обособен тематичен кръг при К. Голев е свързан с монголския елит и политика. В статии като „Intra-Mongol Diplomacy and Witch-Hunt“ и „Witchcraft and Politics in the Court of the Great Khan“, кандидатът разглежда вътрешните борби в монголския елит. Чрез анализа на процеса срещу вещици той демонстрира как обвиненията в магия са използвани като инструмент за политическа чистка по време на междуцарствие. Тези тези и публикации са цитирани в сериозни трудове по история на правото и сравнително религиознание, което показва дълбочината на антропологичния анализ на д-р Голев.

Научни приноси

Представените по-горе изследвания утвърждават д-р Голев като медиевист, чийто трудове ревизират фундаментални представи за ролята на номадските общества в Източна Европа и на Балканите. Неговите трудове надхвърлят традиционната политическа история, интегрирайки методи на екологичната история, военната антропология и икономическата география. Силна страна в научните изследвания на д-р Голев е умелото използване на разнородни източници (арабски, персийски, руски, латински).

Сред основните тези и научни приноси на кандидата бих подчертал идеята за рационалността на номада. Голев демитологизира образа на куманите и монголите като „разрушители“, представяйки ги като сложни политически играчи, чиято стратегия е диктувана от екологични нужди и прагматичен интерес. Той използва понятието „екология на войната“ и поддържа тезата, че сезонните климатични промени и грижата за конете често са основен и решаващ фактор за началото или края на военна кампания. Друг ключов тезис е приемствеността между куманите и Златната орда – монголската империя надгражда съществуващата степна инфраструктура, а не я унищожава.

Голев успешно разрушава представата за изолираност на номадите, доказвайки тяхната дълбока интеграция в средиземноморската икономическа система. Той представя Крим не като периферия, а като център на номадската политика и преосмисля геополитиката на Черноморието през огледалото на степните интереси.

На следващо място кандидатът оборва романтичните клишета за „българо-куманското братство“ или „татарското иго“, замествайки ги със студения, но точен език на реалполитиката. Голев изследва мита за „българофилията“ на куманите и реалната

природа на техния съюз с първите владетели от династията на Асеновците. Авторът доказва, че куманската подкрепа не била базирана на етническа основа, а на прагматичен интерес и материална изгода. Също така, д-р Голев прави важна забележка, че географията на Балканите действа като естествен филтър, който неутрализира степното тактическо превъзходство за голяма част от годината.

Представеният списък с 87 забелязани цитата в международни и български издания) е убедително доказателство за признанието на труда на д-р Голев. Трудове на кандидата са цитирани в издания на престижни международни издателства (Brill, Routledge, Cambridge University Press, Edinburgh University Press) и водещи реферирани списания (Byzantinische Zeitschrift, Archivum Eurasiae Medii Aevi, Acta Orientalia, Golden Horde Review). Включването на Голев в „Библиографичен речник на кипчаковедите“ (Кумеков, Кузембаев, 2023) е показателно за признаването му като разпознаваема фигура в тази специализирана общност. Бих подчертал, че д-р Голев е цитиран на няколко езика (английски, италиански, руски, немски), което доказва видимостта и оценката на неговите тези. Това го поставя ясно в световната медиевистична общност и го утвърждава като един от съвременните медиатори между българската и световната историческа наука.

Друг индикатор, по който може да се съди за отклика от изследвания на кандидата в международните научни среди са изнесените от него лекции в редица чуждестранни научни институции, като Оксфордския университет, Еврейския университет в Йерусалим, Университета „Йотвош Лоранд“ в Будапеща, Истанбулския университет, Виенския университет, Словашката академия на науките, университета „Коменски“ в Братислава, Атинския университет и др.

Критични бележки и препоръки

В някои от своите тези Голев демонстрира уклон към екологичен и икономически детерминизъм, понякога оставяйки на заден план ролята на човешкия фактор, културната и религиозна идентичност. Неговият анализ на съюзите като изцяло прагматични отношения звучи убедително, но пренебрегва възможностите за идеологическа, личностна, и емоционална лоялност. Стилът на автора на моменти е наситен и терминологично тежък, а географският фокус на неговите изследвания е насочен най-вече върху западната периферия на монголския свят (Балканите, Крим, Русия), докато източните региони са второстепенен контекст. Посочените бележки не омаложават

високата научна стойност на изследванията, а по-скоро очертават насоки за бъдещо балансиране в изследванията на д-р Голев.

Заклучение

Общото впечатление и оценка от представената научна продукция е за продуктивен медиевист с изчистен научен профил в последното десетилетие. Д-р Константин Голев демонстрира добро ниво на владение на помощно-историческите науки чрез критична работа с разнородни източници (от руски летописи до нумизматични данни), умело съчетавайки ги с методи на социалната и екологична история. Той е сред историците, които се опитват да разчупят локалния контекст и да впишат българската история в мащабните евразийски процеси на XIII – XIV век. Неговите изследвания върху екологията на войната, номадската дипломация, образа на „другия“ в хрониките и политическата система на Златната орда са пример за упорита работа и аналитичен подход.

Въз основа на високия научен стандарт на публикациите, убедителната международна цитируемост, новаторския подход към изучаването и популяризирането на миналото, гласувам убедено „за“ присъждането на академичната длъжност „доцент“ на д-р Константин Голев.

14.09.2026 г.

гр. В. Търново

.....
проф. д.н. Ивелин А. Иванов